کنفرانس بین المللی عمران، معماری و مدیریت توسعه شهری در ایران
تهران – دانشگاه تهران
مرداد ماه ۱۳۹۷

بررسی و تحلیل نقاشی در خانه های دوره قاجار
(نمونه موردی: خانه طباطبایی و خانه بروجردی ها، کاشان)

ملیحه ضیاء[۱]*، ملیحه نوروزی[۲]

۱- پژوهشگر دکتری، گروه معماری، واحد بم، دانشگاه آزاد اسلامی، بم، ایران، malihe_zia@yahoo.com
۲- دکتری حفاظت و معماری شهری، گروه معماری، واحد بم، دانشگاه آزاد اسلامی، بم، ایران، noroozi.utmun@gmail.com

چکیده

در پی ارتباطات ایران با کشورهای غربی شاهد تحولات جدید در حوزه هنر و معماری در دوره قاجار هستیم. نقاشی در عرصه های مختلف از جمله دوره قاجار به چشم می خورد و نقاشی دیواری از جمله نخستین تزیینات دو بعدی فضای معماری می باشد. با توجه به جریان های نو گرایانه هنر نقاشی و معماری در دوره قاجار پا به عرصه جدیدی گذاشت که در حال گسست از گذشته بود؛ این هنر در ادامه سنت تصویری نقاشی دیواری دوره صفویه و زندیه است. هدف از پژوهش حاضر شناخت نقاشی دوره قاجار و تاثیر آن بر خانه های دوره قاجار و حضور این تزیین در خلق تنوع بصری می باشد که در خانه های نمونه موردی، خانه طباطبایی و خانه بروجردی ها در کاشان بررسی می شود. شیوه ی تحقیق توصیفی–تحلیلی و با استفاده از ابزار مشاهده به صورت مستقیم از بنا و برداشت به صورت عکس و ابزار کتابخانه ای و یادداشت پیشینه مطالعات نقاشی دوره قاجار و نقاشی دیواری در خانه های این دوره می باشد. بررسی مشخصات نقاشی وتزیینات دوره قاجار که متاثر از دستاوردهای هنر و معماری غرب بوده است. جلوه های تازه ای از نقاشی دیواری را در بر دارد.در نتیجه موارد استفاده هنر نقاشی دیواری بعنوان یکی از تزیینات معماری که در خلق تنوع بصری در کنار تزینات سه بعدی در معماری دوره قاجار با توجه به مضامین آن در خانه های متمولین نمونه موردی پژوهش حاضر بررسی می شود.

واژه‌های کلیدی: نقاشی، خانه های قاجار، تزئینات، کاشان

۱– مقدمه

در دوره قاجار، تعدادی از معماران که تحصیلات خود را در مدرسه دارالفنون به اتمام رسانیده و برای ادامه تحصیلات به کشورهای غربی راهی شده بودند؛ در عین حال معمارانی با پیشینه و تجربه بالا به صورت سنتی مشغول به کار معماری بودند. روابط سیاسی با کشورهای غربی خوب بود و سران مملکتی و ثروتمندان به این کشورها رفت وآمد می کردند. از لحاظ فرهنگی، اهمیت زیادی به سنت و هویت گذشته داده نمی شد و از لحاظ اجتماعی، فاصله طبقاتی میان مردم زیاد بود. تمامی این موارد دلایلی بودند که قشر مرفه جامعه پس از مسافرت به کشورهای غربی، آن چه از معماری آنه ا می پسندیدند را انتخاب کرده و در عمارت های خود به کار می بردند. مساله جالب در این است که انتقال اطلاعات از طریق ذهنیت آن ها و یا کارت پستال هایی که با خود به همراه می آوردند، صورت می گرفت و معماران ایرانی، مشابه همان بنا را - البته با مصالح و تکنولوژی بومی و تجربی و نه علمی - احداث می کردند که در اعظم اوقات، تلفیقی از معماری سنتی و غربی شکل می گرفت که این سبک معماری، همچنان تا کنون مورد بررسی و تحلیل معماران ما بوده است. از سوی دیگر، در دوران قاجار اتفاقات و